

Włodzimierz Kamiński

Spółdzielczość wiejska w perspektywie integracji z Unią Europejską (międzynarodowa konferencja, 2–4 grudnia 1997 r. Zakopane)

W nawiązaniu do jubileuszu 40-lecia działalności Spółdzielczego Instytutu Badawczego odbyła się w Zakopanem w dniach 2–4 grudnia 1997 roku międzynarodowa konferencja naukowa nt. „Spółdzielczość wiejska w perspektywie integracji z Unią Europejską”. Celem konferencji było przedstawienie problemów i dyskusja nad kluczowymi kwestiami rozwoju spółdzielczości wiejskiej Polski i innych państw Europy Środkowej na tle ogólnych tendencji rozwoju rolnictwa i spółdzielczości w Unii Europejskiej.

Między innymi w czasie konferencji zamierzano podjąć następujące zagadnienia:

- perspektywy i strategie rozwoju spółdzielczości w świecie ze szczególnym uwzględnieniem spółdzielczości wiejskiej w krajach Unii Europejskiej,
- spółdzielczość w warunkach gospodarki rynkowej,
- strategia i perspektywa rozwoju polskiego rolnictwa w zintegrowanej Unii Europejskiej,
- spółdzielczość wiejska w kształtowaniu rozwoju wsi i rolnictwa,
- analiza doświadczeń transformacyjnych spółdzielczości w latach 1990–1997,
- ekonomiczne i pozaekonomiczne czynniki poprawy efektywności gospodarowania spółdzielni itp.

Konferencja została zorganizowana przez Spółdzielczy Instytut Badawczy i Krajową Radę Spółdzielczą wraz z Komitetem Ekonomiki Rolnictwa PAN i Stowarzyszeniem Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA).

W konferencji wzięło udział ok. 170 uczestników:

- gospodarujący rolnicy, izby rolnicze, związki rolników, kółek i organizacji rolniczych,
- jednostki i organizacje spółdzielcze (spółdzielczość mleczarska, „Społem”, spółdzielnie usługowe itp),
- ośrodki doradztwa rolniczego i zespoły szkół rolniczych,

- uniwersytety, akademie ekonomiczne i rolnicze oraz instytuty naukowo-badawcze z Białegostoku, Bydgoszczy, Katowic, Krakowa, Lublina, Olsztyna, Poznania, Rzeszowa, Siedlec, Warszawy, Wrocławia i Zamościa,
- urzędy wojewódzkie, sektor bankowy itp.

Konferencję zaszczylicili swym udziałem: Prezydent Międzynarodowego Związku Spółdzielczego* Regionu Europy, p. Lars HILLBOM, oraz inni goście z zagranicy (m.in. z Austrii, Estonii, Niemiec, Słowacji, Szwecji).

Na konferencję autorzy — krajowi i zagraniczni — zgłosili ponad 20 interesujących referatów. Ich tematyka koncentrowała się m.in. wokół następujących grup zagadnień.

- podstawowe problemy spółdzielczości w Polsce w okresie transformacji systemowej (przeobrażenia spółdzielczości w procesie transformacji w Polsce, spółdzielczość wiejska w rozwoju wsi i rolnictwa, system zarządzania a współczesne tendencje rozwoju spółdzielczości wiejskiej, przedsiębiorczość i innowacyjność we współczesnej spółdzielczości wiejskiej — istota i podstawowe instrumenty),
- przedsiębiorstwa spółdzielcze a rynek (funkcjonowanie wiejskiego przedsiębiorstwa spółdzielczego w gospodarce rynkowej, integracja pionowa i pozioma spółdzielczości jako warunek poprawy efektywności jej gospodarowania, więzi członkowskie i maksymalizacja korzyści dla członków),
- kierunki zmian w organizacji, w prawie spółdzielczym i spółdzielczości bankowej (spółdzielczość w przekształceniach systemowych w Polsce, kierunki zmian w prawie spółdzielczym, procesy transformacji polskiej spółdzielczości bankowej, przeszłość, teraźniejszość i przyszłość działalności spółdzielczej),
- rolnictwo i spółdzielczość wiejska w perspektywie integracji Polski z Unią Europejską (strategia i perspektywa rozwoju polskiego rolnictwa wobec integracji z Unią Europejską, spółdzielczość rolnicza w UE — obecne wyzwania i tendencje),
- spółdzielczość wiejska w innych krajach (ogólnie w krajach UE oraz — w oddzielnych referatach — m.in. w Austrii, Estonii, na Litwie, w Niemczech, Szwecji, na Słowacji, w Japonii, Jugosławii i na Ukrainie oraz w Korei Południowej).

Podstawowym referatem, wprowadzającym w tematykę konferencji, było obszernie opracowanie prof.dr. hab. M. Brodzińskiego, dyrektora Spółdzielczego Instytutu Badawczego, pt. „Przeobrażenia spółdzielczości w procesie transformacji w Polsce”.

Opracowanie to składa się z dwóch części: pierwszej pt. „Procesy transformacji i ich wpływ na przeobrażenia w spółdzielczości”, w której omówiono.

* Międzynarodowy Związek Spółdzielczy zrzesza 220 organizacji ze 100 krajów, liczy ok. 750 milionów członków i jest największą pozarządową organizacją na świecie.

- przeobrażenia spółdzielczości w latach 1989–1996 (krótka charakterystyka),
 - główne założenia i kierunki rozwoju spółdzielczości w najbliższej perspektywie,
 - organizację i rozwój działalności spółdzielczości po 1989 roku,
 - szczególną potrzebę rozwoju spółdzielczości wiejskiej,
- i drugiej pt. „Procesy transformacji i ich wpływ na stan i kierunki rozwojowe spółdzielczości wiejskiej” w układzie branżowym, obejmującym kolejno:
- spółdzielczość zaopatrzenia i zbytu „Samopomoc Chłopska”,
 - spółdzielczość ogrodniczo-pszczelarską,
 - spółdzielczość mleczarską,
 - spółdzielnie kółek rolniczych,
 - rolnicze spółdzielnie produkcyjne.

Omawiane opracowanie stanowi poważne, udokumentowane studium o sytuacji polskiej spółdzielczości w obecnym okresie przemian systemu społeczno-ekonomicznego oraz interesujące kompendium informacji na ten temat. Stworzyło więc dobrą podstawę wyjściową dla przebiegu konferencji, a zwłaszcza do dyskusji.

W obszernej i żywej dyskusji oraz w wypowiedziach konferencyjnych wzięło udział kilkadziesiąt osób. Oto niektóre z ich uwag.

- Istota spółdzielczej gospodarki nie zmienia się, lecz zmieniają się jej zasady, cele i formy, a zatem również zmienia się jej przyszła wizja.
- Spółdzielczość nie może stawać się obca członkom, dziś i w przyszłości potrzebny jest jej nowy model, oparty na wspólnocie interesów.
- Samorząd spółdzielczy to forma demokracji i solidarności społeczeństw lokalnych.
- Cele spółdzielczości, w tym wiejskiej, powinny być generowane od wewnątrz (tj. przez samych członków), a nie narzucane z zewnątrz.
- W nowych warunkach gospodarki rynkowej spółdzielczość podlega przymusowi modernizacyjnemu, musi być dobrze zarządzana i konkurencyjna na rynku, lecz ma zachowywać demokratyczną kontrolę ze strony członków.
- Współcześnie w spółdzielczości polskiej występuje kryzys tożsamości. Powstałe w Polsce w latach transformacji psychologicznie niekorzystne i krytyczne postawy wobec spółdzielczości należy przełamywać, m.in. poprzez wspieranie dążeń do współdziałania i integracji wiejskich społeczności lokalnych. Społeczności te, dobrze zorganizowane na zasadach spółdzielczych, mogą stać się wielką siłą ekonomiczną, a także i polityczną, korygującą błędy modelu kapitalistycznego.
- Za podstawowy błąd i zasadniczą omyłkę uważa się poglądy części polityków, iż spółdzielczość należy już do historii i stanowi relikwiny przeszłości. Spółdzielczość ma bowiem również swe ważne miejsce w nowoczesnych społeczeństwach i nadal rozwija się na całym świecie, m.in. silnie akcentując współpracę i solidarność społeczeństw lokalnych oraz aspekty ochrony środowiska.

- Spółdzielczość wiejska jest bowiem najbardziej przyjazną rolnictwu formą otoczenia rolnictwa, dlatego m.in. w krajach UE ma nadal duże znaczenie, tak samo powinno być również i w Polsce.
- Proces integracji polskiego rolnictwa i wsi z Unią Europejską stawia na porządku dziennym nowe, dramatycznie wysokie wymagania, w sprostaniu którym również nasza spółdzielczość wiejska musi odegrać ważną rolę.
- Wyrażano pogląd, że w ostatnich latach polityka państwa wobec spółdzielczości stanowiła zagrożenie dla ruchu spółdzielczego, obecnie są szanse, iż nastawienie tej polityki będzie się poprawiać.
- Niezbędne jest szybkie odbudowanie roli spółdzielczości w systemie obrotu rolnego (skupu i zaopatrzenia rolnictwa).
- Za pilne uważa się opracowanie jednolitego, całościowego tekstu ustawy o spółdzielczości i zastąpienie przez tę ustawę zbyt licznych dotychczasowych korekt i modyfikacji.

Konferencja była bardzo starannie przygotowana, zorganizowana i przeprowadzona. Wszyscy jej uczestnicy przed terminem konferencji otrzymali książkowe opracowanie Spółdzielczego Instytutu Badawczego pt. „Spółdzielczość wiejska w perspektywie integracji z Unią Europejską” Część I (Vademecum Spółdzielczości Nr. 8, grudzień 1997, Warszawa, 235 str)*, w którym były zawarte: słowo wstępne, informacje organizacyjne, krótki bilans 40-lecia SIB, podstawowy referat wprowadzający prof. M. Brodzińskiego oraz teksty 12 referatów zamówionych przez organizatorów u krajowych i zagranicznych naukowców — wybitnych znawców problematyki spółdzielczej,

W związku z opracowaniem tej publikacji, referaty plenarne w czasie konferencji nie były czytane *in extenso*, lecz syntetycznie omówione na poszczególnych sesjach przez moderatorów; to nowoczesne rozwiązanie organizacyjne bardzo korzystnie wpłynęło na sprawność obrad, pozwalając na rozwinięcie wszechstronnej i interesującej dyskusji.

* *
* *

Międzynarodowa konferencja naukowa „Spółdzielczość wiejska w perspektywie integracji z Unią Europejską”, zorganizowana w 40-lecie działalności Spółdzielczego Instytutu Badawczego, dobrze spełniła postawione przed nią zadania.

Wykazała ona, że w ramach gospodarki rynkowej spółdzielczość (w tym spółdzielczość wiejska) może i powinna nadal odgrywać istotną rolę społeczną i gospo-

* Część II, która obejmie pozostałe zgłoszone referaty, przebieg dyskusji i podstawowe wnioski znajduje się w opracowaniu i będzie również opublikowana przez SIB.

darczą, musi jednak, zachowując swoje podstawowe zasady i pryncypia, dostosować się do nowych uwarunkowań procesu transformacji. Wymaga to w szczególności:

- aktywnych postaw, autentycznych inicjatyw i skutecznej przedsiębiorczości członków spółdzielni, którzy sami (niejako od wewnątrz) winni generować i realizować cele własnej organizacji spółdzielczej,
- przełamania kryzysu tożsamości i niekorzystnych, krytycznych postaw psychologicznych w stosunku do spółdzielczości,
- przyjaznej dla ruchu spółdzielczego polityki społeczno-ekonomicznej ze strony państwa.

Wszystkim organizatorom konferencji, a w szczególności władzom Krajowej Rady Spółdzielczej i Spółdzielczego Instytutu Badawczego, należą się więc słowa uznania i podziękowania.

*Adres do korespondencji:
Prof. dr hab. Włodzimierz Kamiński
Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna
ul. Abramowskiego 4
02-667 Warszawa*